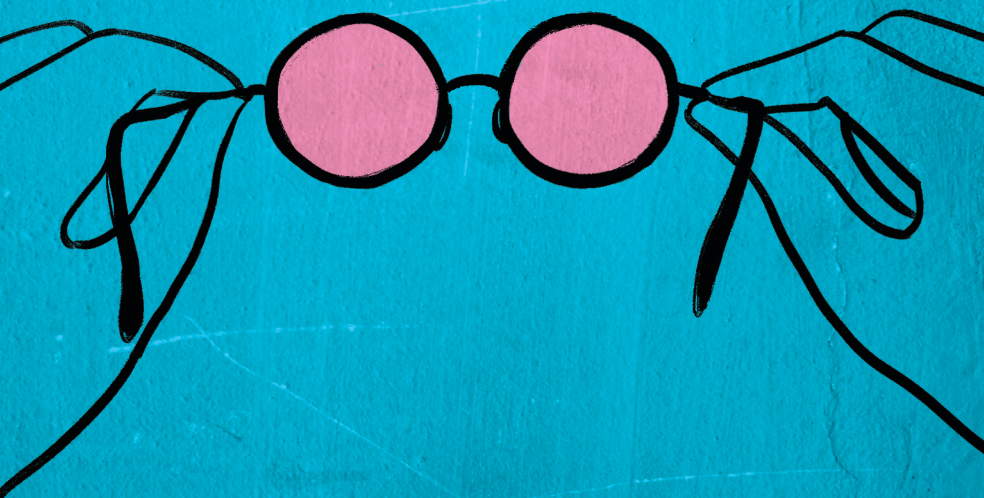

Roman finalist
la Premiul Pulitzer 2018

ELIF BATUMAN

idivata

”

*O poveste fermecătoare și incisivă
despre complicata căutare a propriului sine.*

— BOOKLIST

Toamna

Nu am știut ce este un e-mail până să ajung la facultate. Auzisem doar de el și știam că, într-un fel, îl voi „avea“. Vei fi atât de emancipată când o să trimiți e-mail-uri, mi-a spus sora mamei, care se căsătorise cu un informatician. A accentuat „e“-ul și a făcut o pauză înainte de „mail“.

În vara aceea e-mailul a fost menționat cu o frecvență din ce în ce mai mare. „Lucrurile se schimbă atât de repede“, spunea tata. „Astăzi, la serviciu, am navigat pe World Wide Web. Într-un moment mă aflu la Metropolitan Museum of Art. O secundă mai târziu, eram în Anıtkabir.“ Anıtkabir, mausoleul lui Atatürk, se afla în Ankara. Habar n-aveam despre ce vorbea tata, dar știam că nu era posibil să fi fost „în“ Ankara în ziua aia, așa că n-am acordat prea mare atenție.

În prima zi de facultate am stat la coadă la o masă pliantă și, în cele din urmă, am primit o adresă de e-mail și o parolă temporară. „Adresa“ cuprindea numele meu de familie – Karadağ – dar cu litere mici și fără turcescul *ğ* mut. De la o vârstă fragedă am înțeles că un *g* mut era amuzant. „*G*-ul este mut“, spuneam cu voce oboșită, și era mereu ilar. Nu înțelegeam cum de adresa de e-mail era o adresă sau dacă era o prescurtare pentru ceva.

— Ce facem cu asta, ne spânzurăm? am întrebat, ridicând cablul de intranet.

— Îl conectezi în perete, a spus fata din spatele mesei.

În măsura în care puteam avea o idee despre ce era vorba, mi-am imaginat că e-mailul ar semăna cu faxul și că ar implica

o imprimantă. Dar nu exista nicio imprimantă. Era o altă lume. Puteai să-l accesezi de la anumite calculatoare, care erau împrăștiate peste tot și nu păreau să fie diferite de calculatoarele obișnuite. Întotdeauna acolo, neschimbată, într-o configurație pe care nimeni altcineva nu o putea vedea, era o listă strălucitoare de mesaje de la toți oamenii pe care îi cunoșteai, dar și de la oameni pe care nu-i știai, toate cu același corp de literă, ca o scriere universală a gândului sau a lumii. Unele mesaje erau epistole oficiale, cu „Stimate“ și „Cu sinceritate“, altele erau telegrafice, toate cu litere mici, fără punctuație, ca și cum ar fi fost transpuse direct din creierul oamenilor. Iar fiecare mesaj conținea mesajul anterior, astfel încât propriile-ți cuvinte reveneau la tine – toate cuvintele cărora le dădeai drumul în eter se întorceau. Era ca și cum povestea relațiilor tale cu ceilalți, povestea intersecției propriei vieți cu viețile altora, era în mod constant înregistrată și actualizată și o puteai verifica în orice moment.

Trebuia să stai la o mulțime de cozi și să aduni o mulțime de materiale tipărite, mai ales instrucțiuni: cum să faci față hărțuirii sexuale, cum să raportezi o tulburare de alimentație, cum să te înregistrezi pentru un împrumut destinat studenților. Îți arătau un videoclip despre un proaspăt absolvent care își rupsese piciorul și care se bazase pe împrumuturi pentru studenți, dovedind că bugetul pe care îl elaborase nu era bun: un buget bun prevede posibilele cazuri de leziuni debilitante. La bancă am avut un noroc chior în ceea ce privește cozile și materialele tipărite. Îți dădeau un dicționar gratuit. Dicționarul nu includea „ratatouille“ sau „diavol tasmanian“.

Când am urcat pe scara care ducea spre camera mea, am auzit pe cineva cântând fals și lipăitul unor șlapi. Noua mea colegă de cameră, Hannah, stătea în picioare pe un scaun și lipea deasupra biroul ei un afiș pe care scria BIROUL HANNEI PARK, îngânând piesa de la Blues Traveler, care rula pe CD player-ul portabil. Când am intrat, s-a întors spre mine vădind o surpriză teatrală,

clătinându-se înainte și-napoi, sărind zgomotos pe podea și scoțându-și căștile.

— Te-ai gândit să te faci mim? am întrebat-o.

— *Mim*? Nu, draga mea, mă tem că părinții mei m-au trimis la Harvard ca să mă fac chirurg, nu mim.

Și-a suflat tare nasul.

— Hei, banca *mea* nu mi-a dat un dicționar!

— Nu are „diavol tazmanian“, am spus.

Mi-a luat dicționarul din mâini, răsfoind paginile.

— Are destule cuvinte.

I-am spus că poate să-l păstreze. L-a pus pe raft, lângă dicționarul pe care îl primise în liceu pentru că fusese șefă de promoție.

— Arată bine unul lângă altul, a spus ea.

Am întrebat dacă celălalt dicționar avea „diavol tazmanian“. Nu avea.

— Diavolul tazmanian nu este cumva un personaj de desene animate? m-a întrebat, suspicioasă.

I-am arătat pagina din celălalt dicționar pe care îl aveam și care nu avea doar „diavol tazmanian“, ci și „lup tazmanian“, cu o imagine a lupului care privea, puțin întristat, peste umărul său stâng.

Hannah s-a apropiat foarte mult de mine și s-a uitat la pagină. Apoi, a privit în dreapta și-n stânga și mi-a șoptit hotărât la ureche:

— Muzica asta s-a auzit toată ziua.

— Ce muzică?

— Ssst, nu te mișca.

Am stat nemișcate. Sunete vagi, romantice, de corzi, se rostogoleau pe sub ușa celeilalte colege de cameră, Angela.

— E coloana sonoră de la *Legendele toamnei*, a șoptit Hannah. A cântat toată dimineața, de când m-am sculat. Stă acolo cu ușa închisă, ascultând caseta la nesfârșit. Am ciocănit și am rugat-o să dea muzica mai încet, dar încă se aude. A trebuit să-mi pun CD-player-ul ca să n-o mai aud.

— Nu se aude așa de tare, am spus.

— Dar este aiurea să stea acolo așa.

Angela ajunsese la apartamentul nostru cu două dormitoare pentru trei persoane la ora șapte în dimineața anterioară și luase dormitorul pentru o singură persoană, lăsându-ne pe mine și pe Hannah să-l împărțim pe cel cu paturi supraetajate. Când am ajuns seara acolo, am găsit-o pe Hannah mișcându-se furioasă dintr-o parte în alta, mutând mobila, strănutând și țipând la adresa Angelei.

— Nici măcar nu am văzut-o! a strigat Hannah de sub birou. A reușit dintr-o dată să desprindă două chestii de care tot trăgea și s-a lovit la cap.

— AAAU! a țipat.

S-a târât de sub birou și a arătat furioasă către biroul Angelei.

— Cărțile alea! Sunt false!

A apucat un teanc care părea să aibă patru volume legate în piele, unul cu titlul BIBLIA tipărit pe cotor, mi l-a vânturat pe sub nas și l-a trântit din nou. Era o cutie de lemn.

— Ce-i acolo?

A ciocănit Biblia.

— Ultimul ei testament?

— Hannah, te rog să ai grijă cu lucrurile celorlalți, a spus o voce moale și atunci am observat doi coreeni mărunți, evident părinții Hannei, așezați în alcovul de la fereastră.

A intrat Angela. Avea o expresie drăgălașă, era negresă, purta o haină de fâș și avea un rucsac cu sigla Harvard. Hannah a confruntat-o imediat cu privire la dormitorul pentru o persoană.

— Hmm, da, a zis Angela. Am ajuns aici foarte devreme și aveam foarte multe valize.

— Am observat valizele, a spus Hannah.

A deschis ușa de la dormitorul Angelei. O pânză galbenă și o ghirlandă de trandafiri din material textil acopereau o fereastră mică, iar în umbră erau patru sau cinci valize cât un stat de om.

Am spus că poate am putea folosi fiecare dormitorul pentru o singură persoană câte o treime din an, Angela fiind prima. Mama Angelei a intrat, trăgând după ea o altă valiză. Stătea în ușa camerei Angelei.

— Se mai întâmplă și d-astea, a spus ea.

Tatăl Hannei s-a ridicat și a scos un aparat de fotografiat.

— Primele colege de cameră de la facultate! E o relație importantă! a spus el.

A făcut mai multe poze cu Hannah și cu mine, dar niciuna cu Angela.

...

Hannah a cumpărat un frigider pentru camera comună. A spus că așa putea să-l folosească dacă așa cumpăra și eu ceva pentru cameră, cum ar fi un afiș. Am întrebat la ce fel de afiș s-a gândit.

— Psihedelice, a răspuns.

Nu știam ce e ăla afiș psihedelic, așa că mi-a arătat agenda ei psihedelică. Avea o spirală vopsită în dungi fosforescente, cu șopârle purpurii care mergeau în jurul spiralei și dispăreau în centrul agendei.

— Și dacă nu gădesc? am întrebat.

— Atunci o fotografie cu Albert Einstein, a spus ea hotărâtă, ca și cum ar fi fost evident că asta este următoarea opțiune.

— Albert Einstein?

— Da, una dintre imaginile alea alb-negru. Știi, Einstein.

Librăria campusului s-a dovedit a avea o selecție uriașă de afișe cu Albert Einstein. Einstein la tablă, Einstein într-o mașină, Einstein scoțând limba, Einstein fumând o pipă. Nu înțelegeam pe deplin de ce trebuia să avem o poză a lui Einstein pe perete. Dar era mai bine decât să-mi cumpăr propriul frigider.

Afișul pe care l-am luat nu a fost cu nimic mai bun sau mai rău decât celelalte afișe cu Einstein, din orice unghi l-ai fi privit, dar Hannei părea că nu-i place.

— Hmm, a spus ea. Cred că va arăta bine aici.

A indicat spațiul de deasupra raftului meu.

— Dar atunci *tu* n-o să-l poți vedea.

— Nu-i nimic. Cel mai bine merge acolo.

Din ziua aceea, toți cei care s-au perindat prin locuința noastră – vecini care doreau să împrumute chestii, personal rezidențial

responsabil de calculatoare, candidați la consiliul studențesc, tot felul de oameni pentru care entuziasmul meu redus ar fi trebuit să fie o sursă minimă de îngrijorare, sau chiar inexistentă – au făcut tot posibilul să mă vindece de marea mea admirație pentru Albert Einstein. Einstein inventase bomba atomică, abuza câini și și-a neglijat copiii.

— Au existat multe genii mai mari decât Einstein – mi-a spus un boboc de origine bulgară, care se oprise pentru a împrumuta copia mea a *Jucătorului* lui Dostoievski. Alfred Nobel a urât matematica și nu a acordat Premiul Nobel niciunui matematician. Erau mulți alții mai vrednici.

— Aha.

I-am dat cartea.

— Ei bine, pe curând.

— Mulțumesc, a spus, uitându-se urât la afiș. Țasta-i omul care-și bate soția, o forțează să-i rezolve problemele de matematică, să-i facă toate treburile grele, iar el refuză să-i recunoască meritele. Și tu i-ai pus fotografia pe perete.

— Ascultă, nu mă băga în chestia asta, am spus. Nu e tocmai afișul meu. Este o situație complicată.

Nu era atent.

— În țara asta, Einstein este sinonim cu geniu, în timp ce multe alte genii mai mari nu sunt celebre. De ce crezi? Te întreb pe tine.

Am oftat.

— Poate pentru că el este cu adevărat cel mai bun și nici chiar criticii cei mai geloși nu-i pot umbri celebritatea, am zis. Nietzsche ar spune că un astfel de mare geniu *are dreptul* să-și bată soția.

Asta l-a amuțit. După ce-a plecat, m-am gândit să scot afișul. Am vrut să fiu o persoană curajoasă, care nu se lasă intimidată de opiniile tâmpite ale celorlalți. Dar care era opinia tâmpită: părerea că Einstein era așa de minunat sau cea că el este cel mai rău? În cele din urmă am lăsat afișul pe perete.

Hannah sforăia. Tot ce nu constituia o bucată solidă de lemn în dormitorul nostru – ferestrele, traversele patului, arcurile saltelei, cutia mea toracică – vibra prin simpatie. N-a avut niciun efect să o trezesc sau s-o întorc pe-o parte. O lua de la capăt un minut mai târziu. Dacă ea dormea, eu eram prin definiție trează și invers.

Am convins-o că are apnee obstructivă în somn, care îi privează celulele cerebrale de oxigen și îi pune în pericol șansele de a intra la o școală medicală de top. S-a dus la centrul pentru sănătate al campusului și s-a întors cu o cutie de benzi adezive care ar fi trebuit să prevină sforăitul dacă ți le lipeai pe nas. Fotografia de pe cutie arăta un bărbat și o femeie care priveau în depărtare, purtând benzi nazale de plastic asemănătoare, o briză răvășind părul femeii.

Hannah a tras de nas din lateral și eu am netezit banda la locul ei cu degetele mari. Fața ei părea atât de mică, ca de păpușă, încât m-a cuprins un val de afecțiune pentru ea. Apoi a început să țipe în legătură cu ceva și sentimentul a trecut. Benzile nazale chiar au funcționat, dar i-au provocat Hannei dureri de sinusuri, așa că nu le-a mai folosit.

În zilele lungi, care se întindeau între nopți și mai lungi, m-am perindat din încăpere în încăpere, dând teste de evaluare. Trebuia să stai într-un subsol și să scrii eseuri cu privire la ce e mai bine să fii: omul Renașterii sau specialist. Era un test de raționament cantitativ, plin de probleme cu cuvinte melancolice – „modelele grafice de masă ipotetică, în grame, a unui pui de carne până la vârsta de 80 de săptămâni” – iar în fiecare seară era nu știu ce mare adunare, unde stăteai pe jos și aflai că acum ești un pește mic într-o mare imensă și erai îndemnat să privești situația mai degrabă ca pe o provocare înveselitoare, decât ca pe o sursă de anxietate. Am încercat să nu acord prea multă importanță chestiei cu peștele, dar după un timp a început oricum să mă afecteze. Era greu să te simți vesel când cineva îți tot spunea că ești un pește mic într-un ocean mare.

Consilierul meu academic, Carol, avea un accent britanic și lucra la Biroul de tehnologia informației. Cu 20 de ani în urmă, cam prin anii '70, primise o diplomă de masterat de la Harvard în studierea limbilor scandinave vechi. Știam că Biroul de tehnologia informației era locul unde trimiteai în fiecare lună factura telefonică. În afară de asta, sfera sa de activitate rămânea un mister. Ce rol avea germana veche? Cu privire la activitatea ei, Carol a spus doar: „Sunt omul bun la toate.“

Și eu, și Hannah am răcit foarte tare. Cumpăram cu rândul medicamente pentru răceală și le dădeam peste cap, ca pe shoturile de tequila, din paharul mic de plastic.

Când a venit timpul să ne alegem cursurile, toată lumea a spus că este extrem de important să ne înscriem la seminarele pentru anul întâi pentru că, în caz contrar, ar putea trece ani de zile până când să avem șansa de a lucra cu profesorii universitari. Ne-am înscris la trei seminarii de literatură și am fost chemată la un interviu. M-am dus la ultimul etaj al unei clădiri albe, neîncălzite, unde am tremurat timp de 20 de minute pe o canapea din piele, sub un luminator, întrebându-mă dacă mă aflu unde trebuie. Pe măsuta de cafea erau niște ziare ciudate. A fost pentru prima dată când am văzut *Times Literary Supplement*. Nu am putut înțelege nimic din *Times Literary Supplement*.

S-a deschis o ușă și profesorul m-a chemat. Mi-a întins mâna – o mână enormă, cu o încheietură incredibil de îngustă și de palidă, micșorată și mai mult de un paradiesu gigantic.

— Nu cred că ar trebui să vă strâng mâna, am spus. Sunt răcită.

Apoi m-a cuprins un șir violent de strănuturi. Profesorul a părut surprins, dar și-a revenit repede.

— *Gesundheit*², a spus cu eleganță. Îmi pare rău că nu te simți bine. Primele zile de facultate pot fi dure cu sistemul imunitar.

— Asta am învățat și eu pe propria piele, am răspuns.

— Ei bine, despre asta este vorba, a spus el. Învățare! Ha, ha.

— Ha, ha, am răspuns.

² „Sănătate“ (germ. în orig.).